KÂDI EBÜ'L-FETH (Abdülvehhâb bin Ahmed)

Hanbelî mezhebindeki hadîs ve fıkıh âlimlerinden. İsmi, Abdülvehhâb bin Ahmed bin Abdülvehhâb bin Celebe el-Bağdâdî el-Harrânî el-Cezzâr'dır, Künyesi Ebü'l-Feth'dir. Bağdad'a nisbetle el-Bağdâdî, Harran'a nisbetle el-Harrânî denilmiştir. Doğum târihi bilinmemektedir, İlim tahsilinde bulunmak için Bağdad, Harran ve daha başka yerlere seyahatler yapmış ve kıymetli eserler tasnif etmiştir. 476 (m. 1083) senesinde Harran'da şehîd edildi. Kabri orada olup, ziyâret edilmektedir.

Bağdad'da oturan Kâdı Ebü'l-Feth, orada Ebû Ya'lâ'nın (radıyallahü anh) yanında uzun zaman bulunarak Hanbelî fıkhını öğrenmiş ve ince mes'elelerine vâkıf olmuştur. Ayrıca ondan ve Berkânî, Ebû Tâlib el-İşârî, Ebû Ali bin Şâzân, Ebû Ali bin Şihâb-ül-Akberî gibi (r.aleyhim ecmaîn) zamanının en büyük hadîs âlimlerinden de hadîs-i şerîf dinlemiştir. Bundan sonra Harran'a yerleşen Ebü'l-Feth, burada da Ebü'l-Kâsım ez-Zeydî'nin sohbetinde bulundu ve ondan ilim aldı.

Kâdı Ebü'l-Feth'den (radıyallahü anh): Hibetullah bin Abdülvâris eş-Şîrâzî ve başka âlimler ilim öğrenip hadîs-i şerîf rivâyetinde bulunmuştur.

Eshâb-ı Kirâma düşman olan bozuk i'tikâdlı kimselerle mücâdele eden ve onlara emr-i ma'rûf ve nehy-i münker yapan Kâdı Ebü'l-Feth (radıyallahü anh), Resûlullahın sünnetine tam ittibâ eden müslümanların yolu olan Ehl-i sünnet yoluna çok hizmet etmiştir. Zamanında Harran, Müslim bin Kureyş'in emrindeydi ve kendisi de Eshâb-ı Kirâm düşmanı bir kimseydi. Ebü'l-Harran'ın, Eshâb-ı Kirâmı seven, Ehl-i sünnet i'tikâdında olan Türkmen emiri Çubuk'a teslim edilmesine karar vermişti. Fakat İbn-i Kureyş ondan çabuk davranıp, Kâdı Ebü'l-Feth'in bulunduğu Harran kalesini kuşatarak, surları mancınık atışlarıyla yıkmış ve orayı almıştır. Kâdı Ebü'l-Feth'i, çocuklarını ve onu seven arkadaşlarını şehîd etmiştir.

İbn-i Ömer, onun, fıkıh ilminde derin âlim, te'sîrli, fasih bir dille va'z veren bir âlim olduğunu bildirmiştir. Ebû Ya'lâ'nın meclisinde ilim öğrenmek için Bağdad'a geldi. Ondan fıkıh öğrendi ve pekçok kitap yazdı. Ebû Ya'lâ, Harran kadılığında bulunuyordu. Zamanın emîrine Ebü'l-Feth'in kendi yerine Harran'a, kadı olmasını tavsiye eden bir yazı gönderdi. Ebü'l-Feth, kadılığında Hanbelî mezhebini yaydı ve birçok kimselerin Hanbelî mezhebine girmesine çalıştı. Uzun zaman Harran'ın müftîsi, vâ'izi ve hatîbi idi. Aynı zamanda Harran'ın müderrisi olup, onlara ilim öğretti.

O zaman, Kur'ân-ı kerîmin mahlûk (sonradan yaratılmış) olduğuna inanan kimselere cevap vermiş, onların bozuk inançlarından dönüp, doğru îmân sahibi olmalarını sağlamış, Kur'ân-ı kerîmin mahlûk olmayıp, Allah kelâmı olduğunu isbât etmiştir.

Ebû Ya'lâ el-Hanbelî'nin bulunduğu bir mecliste şu şiiri söyledi:

"Ey ilim talebesi! Keskin kılıç ol bâtıllara,
ve bid'at ehline meyyal olan bütün yollara.

İnsanlar görsün veya görmesin, ilminle amel et,
gün gelir bu hâllerin sana fayda verir elbet.

Ey talebe! Bid'at ehline meyletme, sayma kâfir,
Zira bid'at ehli kıyl-ü kal ile seni sapıtır.

Âlimlerin birbirinden naklederek, darbı mesel,
olarak sana kadar getirdikleri bilgileri al.

Halisane, anlayarak doğru yola uy, dikkat et,
Hamd edici bir hayat yaşa, dalâleti terket."

Ebü'l-Feth (radıyallahü anh) pekçok eser yazmıştır. Bunlardan Ruûs-ü mesâil, Usûl-i fıkh, Usûl-i din ve Kitâb-ün-nizâm bî hısâl-il-aksam meşhûrdur.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ı Hanâbile (Zeyli) cild-1, sh. 42
2) El-A'lâm cild-4, sh. 180
3) Mu'cem-ül-müellifîn cild-6, sh. 218